

Міністерство освіти і науки України

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ДЛЯ СТУДЕНТІВ ГАЛУЗЕЙ ЗНАНЬ
« ЕКОНОМІКА ТА ПІДПРИЄМНИЦТВО»,
«МЕНЕДЖМЕНТ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ»
освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр»

Київ -2010

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО РОБОЧОЮ ГРУПОЮ

МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ України у складі:

Ушакова Н.М. (керівник), Іванова І. В. (секретар), Банцер В.С.; Баюра Д.О.;
Грачева Л.І.; Денис О.Б.; Заярна О.О.; Кузнецова А.Я.; Кулібаба Д.В.; Мачуга
Н.З.; Петрое О.М.; Репіна І.М.; Саприкіна М.А.; Супрун Н.А.; Щербініна Ю.О.

:

Рецензенти:

Базилевич В.Д., д.е.н., професор, декан економічного факультету
Київського національного університету ім.. Т.Шевченка;

Кузьмін О. Є.д.е.н., професор, директор Навчально-наукового
інституту економіки і менеджменту національного університету
«Львівська політехніка»

ВСТУП

Загострення трансформаційних суперечностей під впливом дії глобалізаційних та інтеграційних процесів актуалізували необхідність формування нової парадигми суспільного розвитку, в якій завдання досягнення кількісного зростання поступається місцем завданню забезпечення сталого еколого-соціально-економічного розвитку в межах світового господарства. Цілі та завдання парадигми сталого розвитку найбільш ефективно можуть бути реалізовані в межах стратегії корпоративної соціальної відповідальності (КСВ), яка є добровільною ініціативою організацій щодо дотримання етичних норм у сфері соціальної взаємодії та прийняття на себе відповідальності за вплив на навколишнє середовище, партнерів, споживачів, працівників, громади тощо. Стратегія соціальної відповідальності організації базується на врахуванні економічних, правових, етичних очікувань різних заінтересованих груп з метою підвищення власної конкурентоспроможності на основі мінімізації можливих конфліктів інтересів та ризиків. У такому контексті КСВ виступає як місія розвитку організації, що може бути реалізована як комплекс стратегічних підходів, процедур та програм, які є інтегрованими у процеси прийняття управлінських рішень на всіх рівнях та відображають відповідальність організації за результати і майбутні наслідки її діяльності.

Репутація вітчизняних компаній все більше залежить не тільки від їхньої прибутковості, вартості акцій, якості продукції але й від їхньої активності у сфері корпоративної соціальної відповідальності. Тому вітчизняні компанії дедалі більше уваги приділяють питанням сталого розвитку та інтеграції корпоративної соціальної відповідальності у загальну стратегію розвитку.

Основою реалізації стратегії КСВ є взаємодія між урядовими, діловими та громадськими структурами, ефективність якої визначається рівнем розвитку інституційного забезпечення та формуванням соціальної відповідальності як особистісної якості фахівців, котрі приймають рішення.

Навчальна дисципліна «Корпоративна соціальна відповідальність» має познайомити майбутніх фахівців із загальними закономірностями взаємодії бізнесу і суспільства, з основами їхнього використання в управлінні організаціями.

Актуальність вивчення дисципліни «Корпоративна соціальна відповідальність» в Україні посилюється тією обставиною, що вітчизняне господарське середовище не пройшло у своєму історичному розвитку необхідних етапів, які у західному суспільстві призвели до усвідомлення важливості філософії соціальної відповідальності. Разом з тим, неефективність більшості системоутворюючих інститутів вітчизняного ринкового середовища актуалізує потребу у формуванні національної моделі соціальної відповідальності в межах тріади «бізнес – влада – суспільство».

Предмет вивчення дисципліни - інструментарій формування та функціонування КСВ в організації.

Об'єкт дисципліни є корпоративна соціальна відповідальність як система.

Міждисциплінарні зв'язки. Дисципліна «Корпоративна соціальна

відповідальність» ґрунтується на вивченні таких дисциплін, як «Економічна теорія», «Правознавство», «Соціологія», «Філософія», «Менеджмент», «Економіка підприємства».

Програма дисципліни «Корпоративна соціальна відповідальність» складається з таких розділів:

1. Мета і завдання дисципліни.
2. Зміст дисципліни.
3. Список рекомендованої літератури.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Мета вивчення дисципліни

1. Мета вивчення дисципліни – формування у фахівців базових знань з теорії та практики корпоративної соціальної відповідальності і набуття ними відповідних професійних компетенцій, що забезпечують формування соціально-відповідальної поведінки.

1.2. Завдання вивчення дисципліни:

Очікувані результати (набута компетентність) – після вивчення дисципліни майбутній фахівець повинен *знати:*

- концептуальні основи розвитку КСВ;
- місце КСВ в системі управління організацією;
- особливості соціальної відповідальності різних суб'єктів суспільного розвитку;
- принципи чесної конкуренції, етичної поведінки компаній щодо партнерів та соціально-відповідального маркетингу;
- екологічні аспекти КСВ, стандарти екологічного менеджменту (ISO 14001, 14000);
- зміст, структуру і вимоги міжнародних стандартів звітності, особливості соціальної звітності в Україні;

уміти:

- ідентифікувати, аналізувати і ранжувати очікування заінтересованих сторін організації з позицій концепції КСВ;
- **спираючись на стандарти МОП, Європейського Союзу і національного законодавства забезпечувати дотримання принципів Глобального договору у сфері праці (принципи 3, 4, 5 і 6) ;**
- узагальнювати матеріали аналізу для формування пропозицій щодо удосконалення програм КСВ;
- застосовувати основні принципи прийняття етичних управлінських рішень;
- збирати й оцінювати інформацію з КСВ для прийняття рішень і формування пропозицій до програм розвитку організації;
- розробляти етичні кодекси організацій, фахівців різних професій;
- на основі інформаційної політики організації поширювати інформацію про КСВ;
- аналізувати соціальну звітність організації і готувати необхідну інформацію для її формування;

- за допомогою сучасного методичного інструментарію розробляти систему моніторингу ефективності діяльності організації у сфері КСВ та оцінювати результативність програм КСВ
- розробляти та впроваджувати процедури здійснення соціального аудиту;
- аналізувати нефінансові ризики, пов'язані з діяльністю організації та розробляти заходи із запобігання або зниження.

2. ЗМІСТ ТЕМ КУРСУ

ТЕМА 1. Концептуальні основи розвитку корпоративної соціальної відповідальності.

Історія розвитку корпоративної соціальної відповідальності. Суть та значення корпоративної соціальної відповідальності. Внутрішнє і зовнішнє середовище КСВ. Концепція менеджменту заінтересованих сторін. Організаційне багатство і «стосункові» активи. Матриця заінтересованих сторін КСВ. Переваги корпоративної соціальної відповідальності. Моделі корпоративної соціальної відповідальності (американська, європейська, японська тощо). Міжнародні ініціативи як чинник формування і розвитку КСВ (Глобальний договір ООН). Вітчизняний досвід становлення КСВ.

ТЕМА 2. Корпоративна соціальна відповідальність в системі управління організацією.

КСВ як складова стратегії управління та чинник підвищення конкурентоспроможності організації. Моделі аналізу заінтересованих сторін. Впровадження КСВ у практики і процедури компанії. Можливі загрози та шляхи мінімізації ризиків КСВ. Організація діяльності з КСВ. Етичні кодекси. Структурні підрозділи та Комітети компаній у сфері КСВ. Статус, основні функції, кваліфікація, типові обов'язки, професійні стандарти менеджера з КСВ в компаніях.

ТЕМА 3. Формування відносин з працівниками на засадах корпоративної соціальної відповідальності.

Права людини і трудові практики як предмет КСВ. Міжнародні стандарти прав людини (Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, Конвенція про права дитини).

Стандарти МОП і принципи Глобального Договору у сфері праці. Гідна праця як предмет КСВ. Європейські стандарти у сфері праці. Особливості європейської моделі внутрішньої КСВ. Законодавство України у сфері праці як основа КСВ у відносинах з працівниками. Соціальний діалог і КСВ. Кращі трудові практики та показники внутрішньої КСВ: вітчизняний і зарубіжний досвід. Питання професійної етики.

ТЕМА 4. Стратегія соціально відповідальної поведінки в ринковому середовищі.

Формування складової корпоративної соціальної відповідальності у відносинах з споживачами. Міжнародні ініціативи та законодавство України у сфері захисту

прав споживачів. Якість продукції (стандарт ISO 9000). Соціально відповідальний маркетинг. Принципи добросовісної конкуренції. Етична поведінка компаній щодо контрагентів по бізнесу. Відповідальне управління ланцюгом постачання. Відповідальне ставлення до інвесторів та дотримання принципів корпоративного управління.

ТЕМА 5. Соціально відповідальні відносини бізнесу з територіальними громадами.

Історичні аспекти залучення і розвитку громад: від патронату до соціальних інвестицій. Вплив громади на роботу компаній та відповідальність компаній перед населенням. Розвиток партнерств з місцевою владою та громадою. Участь компаній у життєдіяльності громад. Співпраця бізнес-структур з неурядовими організаціями.

ТЕМА 6. Екологічні аспекти корпоративної соціальної відповідальності

Суть та значення відповідального ставлення організацій до довкілля. Превентивний підхід до вирішення екологічних проблем. Програми з контролю забруднення та захисту довкілля, збереження природних ресурсів, дотримання екологічних стандартів тощо. Міжнародні документи щодо навколишнього середовища (Цілі розвитку тисячоліття, Декларація Ріо-де-Жанейро тощо) та стандарти екологічного менеджменту (серія ISO 14000). Законодавство України про охорону навколишнього середовища. Міжнародний і український досвід впровадження принципів екологічної відповідальності.

ТЕМА 7. Інформаційна політика і соціальна звітність

Принципи формування корпоративної інформаційної політики. Побудова системи комунікацій з КСВ. Консультації з заінтересованими сторонами на різних етапах розробки та впровадження стратегії з КСВ та механізм зворотного зв'язку з ними. Ресурси в сфері соціальної звітності. Корпоративні соціальні звіти: сутність, завдання і структура. Міжнародні стандарти звітності зі сталого розвитку (GRI - Global Reporting Initiative / Глобальна ініціатива зі звітності). Особливості соціальної звітності компаній в Україні.

ТЕМА 8. Соціальна відповідальність різних суб'єктів суспільного розвитку

Відповідальна держава і сталий розвиток. Міжнародний досвід державного регулювання КСВ. Відповідальне споживання. Культура споживання та його вплив на розвиток КСВ. Соціальна відповідальність ЗМІ: вплив на поведінкові моделі в суспільстві. Соціальна відповідальність освіти та науки. Співпраця бізнесу і освіти. Проект міжнародного стандарту з соціальної відповідальності ISO 26000.

ТЕМА 9. Оцінка результативності корпоративної соціальної відповідальності

Показники внутрішньої КСВ. Методи та процедури оцінювання ефективності програм КСВ. Модель «Лондонської групи порівняльного аналізу» і особливості її використання. Соціальний аудит. Збалансована система показників. Концепція

потрійного результату. Методи оцінювання ділової репутації соціально відповідальної компанії. Моніторинг ефективності діяльності з організації КСВ. Рейтинги КСВ.

3. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативні акти та документи

1. Глобальний договір ООН (UN Global Compact, 2000) www.globalcompact.org.ua;
2. Загальна декларація прав людини: Прийнята і проголошена резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року // Офіційний вісник України від 15.12.2008 - 2008 р.- № 93. -С. 89. –Ст. 3103. http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_015
3. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права // <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
4. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права// <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
5. Декларация социального прогресса и развития. Провозглашена резолюцией Генеральной Ассамблеи от 11 декабря 1969 года // <http://www.un.org/russian/document/declarat/socdev.htm>.
6. Декларация про права на розвиток, прийнятій ГА ООН в грудні 1986 року // <http://www.un.org/russian/document/gadocs/convres/r41-128.pdf>.
7. Міжнародна організація праці: Конвенції та рекомендації, ухвалені міжнародною організацією праці. – Женева: МБП, 1999. – У 2-х т. – 2242 с.
8. Конвенція МОП № 87 «Про свободу асоціації та захист права на організацію», 1948 // <http://zakon.rada.gov.ua>
9. Конвенція МОП № 98 «Про право на організацію і на ведення колективних переговорів», 1949 // <http://zakon1.rada.gov.ua>
10. Конвенція МОП № 29 «Про примусову працю»), 1930 // <http://zakon1.rada.gov.ua>
11. Конвенція МОП № 105 «Скасування примусової праці»), 1957// <http://zakon1.rada.gov.ua>
12. Конвенція МОП № 138 «Про мінімальний вік для прийому на роботу», 1973 // <http://zakon1.rada.gov.ua>
13. Конвенція МОП № 182 «Про найгірші форми дитячої праці»), 1999 // <http://zakon1.rada.gov.ua>
14. Конвенція МОП № 100 «Про рівну винагороду», 1951 // <http://zakon1.rada.gov.ua>
15. Конвенція МОП № 111 «Про дискримінацію (в галузі праці і занять)», 1958// <http://zakon1.rada.gov.ua>
16. Декларация Міжнародної організації праці основних принципів та прав у світі праці: ухвалена Міжнародною конференцією праці на її вісімдесят шостій сесії (Женева, 18 червня 1998 року) // http://www.ilo.org/public/english/standards/declaration/declaration_ukrainian.pdf
17. Трехсторонняя декларация принципов, касающихся многонациональных корпораций и социальной политики (Третье издание). - Женева, Международное бюро труда, 2001// <http://www.ilo.org/public/english/employment/multi/download/russian.pdf>

18. Керівні принципи ОЕСР для багатонаціональних підприємств// http://www.oecd.org/department/0,2688,en_2649_34889_1_1_1_1_1,00.html -
19. Європейська соціальна хартія (переглянута)// ВВР.- 2006. - N 43. - Ст.418
20. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії України 28 черв. 1996 р. – К.: Преса України, 1997. – 80 с.
21. Кодекс законів про працю України // <http://www.rada.gov.ua>
22. Закон України „Про зайнятість населення” // Відомості Верховної Ради. – 1991. – N 14. – Ст. 170.
23. Закон України „Про колективні договори і угоди” // Відомості Верховної Ради. – 1993. – N 36. – Ст. 361.
24. Закон України „Про професійні спілки України, їх права та гарантії діяльності” // Відомості Верховної Ради. – 1999. – N 45. – Ст. 397.
25. Закон України „Про організації роботодавців” // Відомості Верховної Ради. – 2001. – N 32. – Ст. 171.
26. Закон України „Про оплату праці” // Відомості Верховної Ради. – 1995. – N 17. – Ст. 121.
27. Закон України „Про охорону праці” // Відомості Верховної Ради. – 1992. – N 49. – Ст. 668.
28. Закон України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” // Уряд. кур’єр. – 2003. – № 150.
29. Закон України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття” // Людина і праця. – 2000. – № 7. – С. 3–31.
30. Закон України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності” // Відомості Верховної Ради. – 1999. – № 23. – Ст. 121.
31. Закон України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням” від // Відомості Верховної Ради. – 2001. – № 23. – Ст. 121.
32. Закон України “Про недержавне пенсійне забезпечення” // Уряд. кур’єр. – 2003. – № 169.
33. Закон України «Про екологічний аудит» від 24 червня 2004 року N 1862-IV вихідні дані?
34. Закон України «Про якість та безпеку харчових продуктів та продовольчої сировини»;
35. Положення „Про Національну тристоронню соціально-економічну раду” / Затверджене Указом Президента України від 29.12.2005 №1871 // <http://www.rada.gov.ua>
36. Кодекс поведінки державних службовців № 5585 від 02.06.2004р. вихідні дані?
37. Концепція подолання корупції в Україні “На шляху до доброчесності”: Затв. Указом Президента України від 11 вересня 2006 р. № 742/2006 // Офіц. вісн. України. – 2006. – № 37. – Ст. 2540.
38. Закон України "Про благодійництво та благодійні організації" від 19 вересня 1997 р. // <http://www.rada.gov.ua>
39. Закон України «Про захист прав споживачів» // <http://www.rada.gov.ua>

40. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»
//<http://www.rada.gov.ua>
41. Про розвиток соціального діалогу в Україні: Указ Президента України від 29.12.2005 № 1871. //<http://www.rada.gov.ua>

Базова література

42. Благов Ю.Е. «Генезис концепции корпоративной социальной ответственности» // Вестник Санкт-Петербургского университета. – 2006. – Сер. 8, вып.2. ?
43. Благов Ю.Е. «Концепция корпоративной ответственности и стратегическое управление» // Российский журнал менеджмента. – 2004. – Т. 4, № 3. С. 17-34.
44. Благов Ю.Е. «Корпорация как моральный агент» // Российский журнал менеджмента. – 2006. – № 4. С. 93-98.
45. Грішнова О.А. «Людський розвиток»: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2006. – ?
46. Джорж Р.Т. «Деловая этика» / Пер. с англ. Р.И. Стопера. – СПб., «Экономическая школа», М., Издат. группа «Прогресс», 2001. Т.1. ?
47. Корпоративна соціальна відповідальність: підручник/ О. Гирик, О.Денис, О. Дубовик, І. Жеребило, А. Зінченко, Н. Реверчук, М. Саприкіна, Р. Семів, З. Скринник, К. Телюк; за заг.ред. д-ра екон.наук, проф. Т.С. Смовженко, д-ра екон.наук, проф.А.Я. Кузнєцової. – К.: УБС НБУ, 2009. - ?
48. Куліш А. Соціальна відповідальність бізнесу в банківській сфері у запитаннях і відповідях.-К: 2007.- 80 с.
49. **Котлер Ф., Н.Лі.** Корпоративна соціальна відповідальність. Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства / Пер. з англ. С. Яринич. – К.: Стандарт, 2005. – 302 с.
50. Лазоренко О. «Корпоративна соціальна відповідальність в Україні: експертна думка: зб. статей та рекомендацій» /— К. : Стилос, 2007. ?
51. Лазоренко О., Колишко Р., та ін. Посібник із КСВ. «Базова інформація з корпоративної соціальної відповідальності» / - К.: Видавництво "Енергія", 2008
52. Петроє О.М. Соціальний діалог як інструмент формування корпоративної політики сучасних підприємств в Україні: [навч. посіб.]/ Ольга Михайлівна Петроє. –К.: Центр учбової літератури, 2008. – 60 с.
53. Петроє О.М. Соціальний діалог як інструмент формування корпоративної соціальної політики: [монографія] / Ольга Михайлівна Петроє. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 152 с.
54. Соціальна відповідальність бізнесу в Україні: розуміння та впровадження. – К: 2005.- 48 с.
55. Фукуяма Ф. Доверие: социальные добродетели и путь к процветанию:[пер. С англ.]/Френсис Фукуяма. – М.: АСТ: АСТ Москва: Хранитель, 2006. – 730 с.
56. Donaldson T. The Stakeholder Revolution and the Clarkson Principles / Business Ethics Quarterly, 2002. – Vol. 12. – № 2. – P. 107–111.
57. **Labour principles of the United Nations Global Compact : A Reference for Business / International Labour Office. - Geneva: ILO, 2008 // http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/multi/documents/instructionalmaterial/wcms_101246.pdf**
58. **International Instruments and Corporate Social Responsibility: A Booklet to Accompany Training The Labour Dimension of CSR: from Principles to Practice Promoting responsible and sustainable enterprise-level practices at times of crisis a guide for policy-makers and social partners / Stephan Ulrich, Nikolai Rogovsky, David**

Lamotte ; International Labour Office, SustainableEnterprise Programme. -Geneva: ILO, 2009 // http://www.ilo.org/empent/Whatwedo/Publications/lang--en/docName--WCMS_101247/index.htm

59. Freeman, R. Strategic management: a stakeholder approach. Pitman, 1984. ?

Додаткова література

60. Декларация тысячелетия Организации Объединенных Наций. Утверждена резолюцией 55/2 Генеральной Ассамблеи от 8 сентября 2000 года // <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=3&user=1189972613552263>
61. Глобальна ініціатива щодо звітності (Global Reporting Initiative, GRI, 2000);
62. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436 - IV. вихідні дані?
63. Закон України «Про екологічну експертизу» від 09 лютого 1995 року N 46/95-ВР
64. Зелена книга ЄС «Популяризація європейських засад корпоративної соціальної відповідальності» (EU Green Paper «Promoting a European framework for Corporate Social Responsibility», 2001);
65. Конвенція ЄЕК (?) ООН «Про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з екологічних питань (Орхуська конвенція);
66. Багмет Т. Етичні засади бізнесу // Наукові записки, Випуск 15, 2006
67. «Бізнес-освіта як бізнес: Якість послуг і соціальна відповідальність» Матеріали П'ятої щорічної міжнар. конф. "Розбудова менеджмент - освіти в Україні", (м. Харків, 13-15 листопада 2003 р.) / Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні; Українська асоціація з розвитку менеджменту і бізнес-освіти. — К. : Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні, 2003
68. Гнибіденко І.Ф., Колот А.М., Новікова О.Ф. та ін., За ред.І.Ф. Гнибіденка, А.М.Колота, В.В.Рогового. «Соціальна безпека: теорія та українська практика» Монографія / - К.: КНЕУ,2006.
69. Колот А.М. «Соціально-трудова відносина: теорія і практика регулювання : монографія» / Київ. нац. екон. ун-т, 2003.
70. Колот В.М., Рєпіна І.М., Щербина «Підприємництво: організація, ефективність, бізнес-культура» Навч. Посібник – Вид. 2-ге, перероб. Та доп. – К.:КНЕУ ім. Вадима Гетьмана, 2009
71. Коник Д. Л, Олійник М. В., Привалов Ю. О. - Соціальна відповідальність бізнесу в Україні: Матеріали експертного дослідження / НАН України; Інститут соціології ; Фонд "Інтелектуальна перспектива"; Представництво Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) / Ю. Саєнко (відп.ред.). — К. : Батискаф, 2002.
72. Корпоративная социальная ответственность бизнеса. Экспертная оценка и практика в Украине. – К.: ТЭФ ОЛБИ, 2008.
73. Кричевский Н.А., Гончаров С.Ф. – «Корпоративная социальная ответственность», 2007,
74. Куліш А. Соціальна відповідальність бізнесу в банківській сфері у запитаннях і відповідях.-К: 2007.

75. Лазаренко О., Колишко Р. та ін. «Базова інформація з корпоративної соціальної відповідальності» – К.: Вид. "Енергія", 2008
76. Небава М.І., Небава І.М. «До питання про соціальну відповідальність бізнесу» // Теорії мікро-макроекономіки: Збірник наукових праць професорсько-викладацького складу і аспірантів. Академія муніципального управління. Випуск 28. – Київ. – 2006. – С.15-21.
77. Огляд діяльності 2006-2009. Global Compact Network Ukraine. вихідні дані?
78. Осецький В. Л., Марченко В. М. «Соціальна відповідальність корпорацій України як фактор забезпечення їхньої конкурентоспроможності» // Економіка та держава, № 1, 2007. – с. 9 –12.
79. «Рейтинг социально ответственных компаний», Гвардия, апрель 2009
80. «Рейтинг социально ответственных компаний», Гвардия, март 2008.
81. Российский бизнес и Глобальный договор ООН, Москва, 2008
82. Садеков А., Косова Т. «Соціальні аспекти розвитку корпоративного управління в Україні» // Економіка України. – 2008. – № 11. – С. 88–93.
83. В.Ф.Семенова, О.Л.Михайлюк. - К.: «Екологічний менеджмент». Навч. посіб. / за ред. Знання, 2006.
84. Соціальна відповідальність бізнесу: конструктивний діалог з бізнесом і владою, К., 2008.
85. Соціальна відповідальність українського бізнесу: результати опитування. – К., 2005.
86. Сталінська Г.О. «Соціальна складова корпоративного управління: вплив на ефективність діяльності ТНК» / Культура народів Причорномор'я. — 2007. — №99. — С. 105-109
87. Степанова О.В. Соціально відповідальне управління промисловими підприємствами: проблеми формування та напрямки реалізації / О.В. Степанова // Вісник Сум. нац. аграр. ун-ту. Серія "Економіка та менеджмент". – 2007. – № 6–7 (26–27). – С. 404–414
88. Эксперт Украина, №16, апрель 2009
89. Knight, Z. 2007 Combating Climate Change-Opportunities and Risks. 2007. Merrill Lynch <http://www.ml.com/media/80331.pdf>
89. Milller, Clara. 2005. The Looking-Glass World of Nonprofit Money: Managing in For-Profits' shado Universe. The Nonprofit Quarterly, Spring 2005 <http://www.nonprofitfinancefund.org/docs/Looking%20Glass,%20NPO%20website.pdf>
90. Porter, M. Kramer, M. 2006. Strategy & Society: the link between competitive advantage and corporate social responsibility. Harvard Business Review. www.fsg-impact.org
91. Points of Light Foundation Developing Media Messages for Volunteer Programs. February/March 2002 www.pol.org
- Schwab, K. 2008. Global Corporate Citizenship. Foreign Affairs, January/February 2008 <http://www.foreignaffairs.org/20080101faessay87108/klaus-schwab/global-corporate-citizenship.html>
93. The McKinsey Quarterly. The state of corporate philanthropy: A McKinsey global Survey. 2008. http://www.mckinseyquarterly.com/article_print.aspx?L2=21&L3+.
94. The World's Most Respected Companies. 2007. www.reputationinstitute.com
95. Zadek S., Sabapathy J., Dossing H., Swift T.- Responsible Competitiveness. Corporate Responsibility Clusters in Action. — January 2003

Корисні сайти

96. «Круглый стол в КО» (Caux Round Table) www.cauxroundtable.org
97. Глобальная инициатива ответственного лидерства (Global Responsible Leadership Initiative — GRLI) www.grli.org
98. Европейская академия бизнеса и общества (European Academy for Business and Society — EABIS) www.eabis.org
99. Европейская ассоциация этики бизнеса (European Business Ethics Network — EBEN) www.eben-net.org
100. Офіційний сайт Секретаріату мережі Глобального договору в Україні: www.globalcompact.org.ua.
101. Центр корпоративної соціальної відповідальності Вищої школи менеджмента СПбГУ. www.gsom.pu.ru
102. Ассоциация Менеджеров России www.amr.ru
103. International Centre for Corporate Social Responsibility (ICCSR) - www.nottingham.ac.uk/business/ICCSR
104. AccountAbility The Institute of Social and Ethical Accountability www.accountability21.net
105. Boston College Center for Corporate Citizenship - <http://www.bcccc.net/>
106. BRASS –The ESRC Centre for Business Relationships, Accountability, Sustainability and Society. www.brass.cf.ac.uk –
107. Bridgestar <https://www.bridgestar.org/Resources/Library/Lead/EDCOOPartner.aspx>
108. Business and Human Rights www.business-humanrights.org
109. Business Ethics Magazine – magazine of Social Responsibility www.business-ethics.com
110. Business for Social Responsibility www.bsr.org
111. Business In The Community [website www.bitc.org.uk](http://www.bitc.org.uk) –
112. Business in the Community www.bitc.org.uk
113. Cambridge Programme for Industry - www3.cpi.cam.ac.uk
114. Committee to encourage corporate philanthropy – US www.corphilanthropy.org
115. Conference Board www.conference-board.org
116. Corporate Social Responsibility Forum www.pwblf.org
117. Corporate Watch - www.corpwatch.org
118. CSR Academy - www.csracademy.org.uk
119. CSR Europe is one of the leading European business networks for Corporate Social Responsibility with over 60 leading multinational corporations as members. The site is a fantastic resource with links to over 200 other relevant sites www.csreurope.org –
120. CSR Europe www.csreurope.org
121. CSRwire is a newswire service devoted solely to CSR issues - www.csrwire.com –
122. European Academy of Business in Society (EABIS) - www.eabis.org
123. FTSE4Good is an index series for socially responsible investment designed by FTSE, one of the world's leading global index providers- www.ftse.com/ftse4good/ -
124. Global Reporting Initiative www.globalreporting.org
125. Harvard University, Kennedy School of Government, CSR Initiative <http://www.ksg.harvard.edu/cbg/CSRI/>
126. Carbon Disclosure Project Report <http://www.cdproject.net/>

127. International Business Leaders Forum (IBLF) is an international charity set up to promote responsible business practices. The site provides information on latest events relating to CSR as well as publications and links to organisations and institutions promoting CSR *www.csrforum.org*
128. Links to environmental, social, CSR and sustainability reports *www.sustainability-reports.com*
129. OnPhilanthropy *http://www.onphilanthropy.com/*
130. Points of Light Foundation, *http://www.pointsoflight.org/*
131. Reputation Institute - *www.reputationinstitute.com*
132. Social Accountability International (SAI) *http://www.sa-intl.org*
133. Sustainability. *http://www.sustainability.com/*
134. The Center for Corporate Citizenship at Boston College *www.bc.edu/cccr*
135. The Chartered Institute of Public Relations CSR network- *www.ipr.org.uk/csr/*
136. The Co-operative Bank, is recognised as one of the UK's leading organisation in terms of CSR. *www.cooperativebank.co.uk*
137. The Dow Jones Sustainability Indexes *www.sustainability-index.com* –
138. The Global Compact *www.unglobalcompact.org*
139. The Global Reporting Initiative was established in late 1997 with the mission of developing globally applicable guidelines for reporting on economic, environmental, and social performance, initially for corporations and eventually for any business, governmental, or non-governmental organisation - *www.globalreporting.org* –
140. The GoodCorporation is a global standard of corporate social responsibility designed to address the needs of all types and sizes of organisation - *www.goodcorporation.com-*
141. The Institute of Business Ethics (IBE) was established in 1986 to encourage high standards of corporate and business behaviour and the sharing of best practice *www.ibe.org.uk*
142. The UK government gateway to Corporate Social Responsibility *www.csr.gov.uk* –
143. The Work Foundation website- *www.theworkfoundation.com* - *www.accountability.org.uk* –
144. Transparency International *www.transparency.de*
145. Venture Philanthropy Partners. *http://venturephilanthropypartners.org/*
146. World Business Council for Sustainable Development *www.wbcsd.ch*

Учасники робочої групи

Ушакова Ніна Миколаївна - к.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту освіти університету економіки і права «Крок», керівник робочої групи;

Іванова Ірина В'ячеславівна -к.е.н., доцент завідувач кафедри подовженої професійної підготовки Національного авіаційного університету, секретар робочої групи;

Банцер Володимир Сергійович - доцент кафедри менеджменту Міжнародного інституту менеджменту, м. Київ;

Баюра Дмитро Олександрович - к.е.н., доцент кафедри теоретичної і прикладної економіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Грачева Людмила Іванівна Методист вищої кваліфікації Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОН України;

Денис Оксана Борисівна -к.е.н., доцент кафедри банківської справи Львівського інституту банківської справи Університету банківської справи Національного банку України;

Заярна Олександра Олександрівна -менеджер з корпоративної соціальної відповідальності компанії «СКМ»;

Кузнецова Анжела Ярославівна - д.е.н., професор, проректор з наукової та організаційної роботи Університету банківської справи Національного банку України, м. Київ;

Кулібаба Дмитро Вікторович - радник Міністра освіти і науки України;

Мачуга Надія Зиновіївна -к.е.н., доцент кафедри економіки підприємств і корпорацій Тернопільського національного економічного університету;

Петрое Ольга Михайлівна – к .н. з державного управління, доцент кафедри соціальної і гуманітарної політики Національної академії державного управління при Президентові України;

Репіна Інна Миколаївна - к.е.н., доцент кафедри економіки підприємств Київського національного економічного університету ім.Вадима Гетьмана;

Саприкіна Марина Анатоліївна - виконавчий директор центру розвитку КСВ;

Супрун Наталія Анатоліївна - к.е.н., доцент кафедри історії економічних вчень та економічної історії Київського національного економічного університету ім.Вадима Гетьмана;

Щербініна Юлія Олександрівна - керівник сектору громадсько - приватних партнерств Представництва ООН в Україні.